

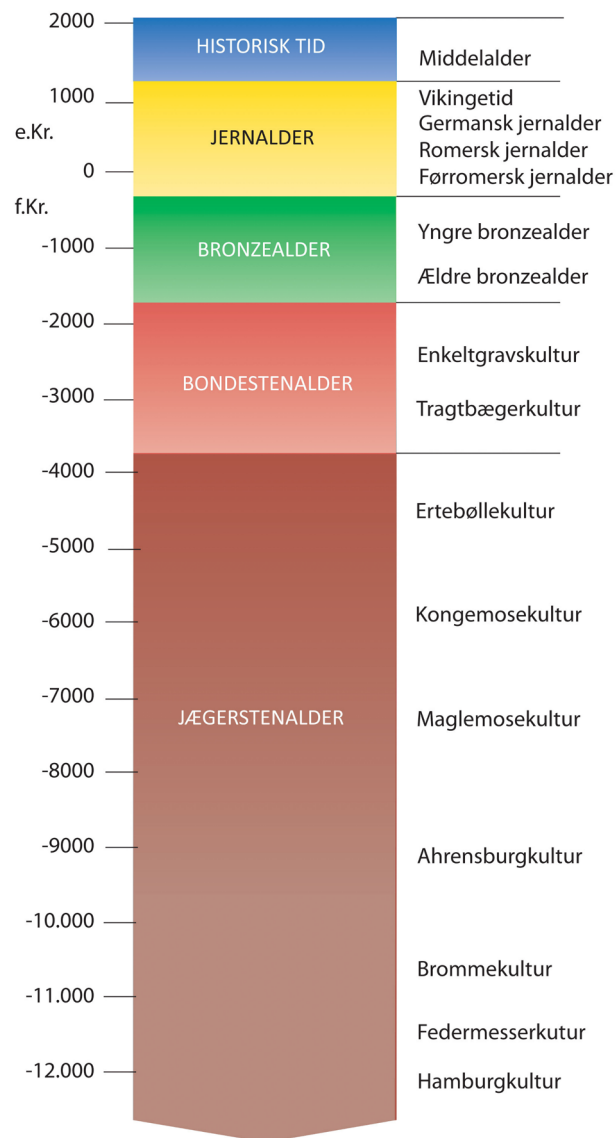
Arkæologisk undersøgelse af eventuel middelalderlig voldgrav under kældergulvet i Bredegade 4

Arkæolog Kirstine Schrøder Hansen

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Undersøgelsens baggrund	3
Lokalområdet i middelalderen	3
Undersøgelsens resultater	4
Sammenfatning og perspektivering	6
Hvis du vil vide mere	6

Indledning

Denne kulturhistoriske rapport giver et overblik over museets arkæologiske udgravning under kældergulvet på Bredegade 4 i det centrale Aalborg. Feltet er ca. 22,5 m² og kulturlagets tykkelse erkendtes som 1-1,5 m. Udgravningen blev udført 22. februar-3. marts 2022. Det kunne ikke ved udgravningen fastslås med sikkerhed, at der er tale om en del af byens voldgrav, men kulturjorden og anlægget erkendtes som middelalderlig.

Undersøgelsens baggrund

Den aktuelle sag er opstået på baggrund af et større ombygningsprojekt, hvorved den stående bygning, Bredegade 4, nedrives til terrænhøjde, mens dens fulde kælder bevares. Der skal installeres en elevator, hvortil der skal graves en ca. 1,5 m dyb grube, centralt i kælderens sydlige del (fig. 2). Gruben måler ca. 6 x 6 m i plan. I 1995 blev gulvet sænket ca. 70 cm i hele kælderen på nær den vestlige, omtrentlige tredjedel. Samtidig blev der støbt tre tværgående betonfundamenter til afstivning af bygningen.

Aalborg Historiske Museum foretog i den sammenhæng en selvfinansieret undersøgelse under stort tidspres især i grøfterne til de tværgående betonfundamenter (ÅHM 3469R02 Beretning). Der blev påvist og opmålt hvad der formodes at være en ca. 8 meter bred fladbundet voldgrav. Voldgraven var 1,9 m dyb fra det oprindelige kældergulv, hvorved den nedre del altså blev bevaret under det nye og lavere gulv. Øst for voldgraven fandtes in situ begravelser. I voldgravsfyldet fandtes fire pæle, der indsendtes til dendrokronologisk analyse. De opnåede ikke datering. Der blev heller ikke gjort andre daterende genstandsfund, hvilket må bero på den hastige udgravning med maskine.

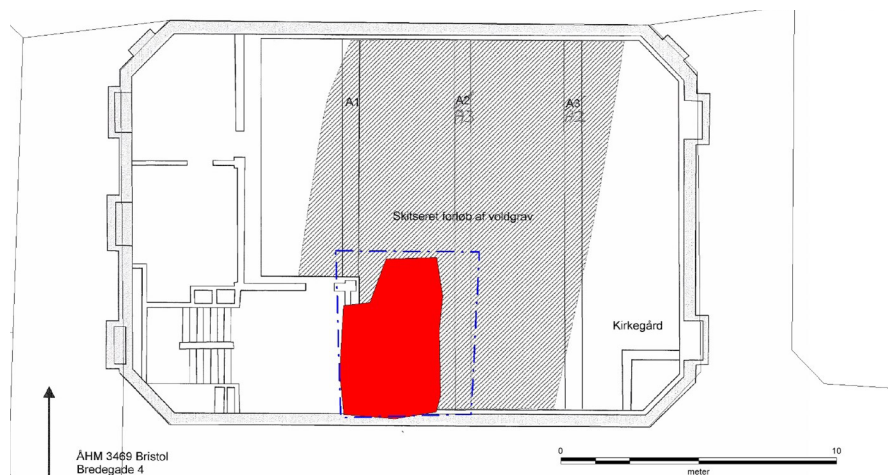

Fig. 1: Bredegade 4. Udsnit af oversigtsplan ÅHM 3469T6 fra undersøgelsen i 1995. Med grå skravering ses det opmålte forløb af den formodede voldgrav, samt de tre grøfter A1-A3 til betonfundamenter. Tilføjelser 2022: Blå stipling: Elevatorgrube. Rød polygon: Bevaret kulturlag.

Lokalområdet i middelalderen

Bredegade 4 er beliggende indenfor kulturarvsarealet af national betydning for Aalborgs middelalderlige centrum (sted- og lok.nr. 120516-52). Der er tale om en central beliggenhed ved byens hovedstrøg Algade – Bredegade – Nørregade, der udgjorde hovedfærdselsåren i byens øst-vestgående trafik langs Limfjorden.

I senmiddelalderen lå byens østlige byport umiddelbart vestligere ved det nuværende Bredegade 2 (ÅHM 1818, Sted- og lok.nr. 120516-14). Bredegade 4 ligger således uden for denne byport, men dog i en fuldt udviklet middelalderlig bydel, der bl.a. indeholdt byens ældste kloster med Vor Frue kirke. Vor Frue kirke ligger i dag umiddelbart syd for Bredegade 4. En del af klostrets middelalderlige kirkegård er påvist under den

østlige del af bygningen Bredegade 4 ved den ældre undersøgelse ÅHM 3469 i 1995. Ved samme undersøgelse påvistes desuden en otte meter bred, formodet voldgrav. Allerede i 1937 blev der registreret kulturlag fra vikingetiden/middelalder samt en renæssancekælder på grunden, da den nuværende kælder blev bygget (ÅHM 1496).

Undersøgelsens resultater

Den nordvendte (T2), sydvendte (T1) og østvendte (T3) profil blev bevaret til registrering. Der blev registreret 6 A-numre, hvoraf de 5 er forskellige lag i opfyldet. Der blev ikke fundet spor efter pæle eller andre konstruktioner i det undersøgte område. A1 og A2 går igen i alle tre profiler. A1 ses som et homogent, humøst leret lag, der fnuldrer en smule. Der ses få kridtnister og uomsatte dele, men ellers fuldt omsat.

I A1 i alle profiler og på fladen er der fremkommet mange tagtegl og munkesten i fragmenter. Desuden en, måske flere flisefragmenter, hvoraf den ene er en rødbrændt flise. Altså byggeaffald som en del af opfyld i den formodede voldgrav. A2 ligner A1 meget, men har en mere leret struktur og er meget kompakt i sin opbygning. Der er i A1 fremkommet kandeskår med udvendig glasur og dateres til den sidste del af 1300-tallet. I A2 er der fundet gråvarer, der også dateres sig til 1300-tallet.

Den sydvendte profil består af A1, A2 og A3 (se forside). A3 ses som en nedgravning med sand og kulturjord opblandet. Det har en meget løs struktur og er fyldt med brokker og sten. Der ses ikke en tydelig nedgravningsgrænse, men det må være en nyere nedgravning, selvom det ikke er sikkert. Brokkerne stammer fra byggeaffald i form af tagtegl, byggesten og fliser. Undergrundskoten ligger i 1,24 DVR90.

I den nordvendte profil (fig. 2) er undergrundskoten i 1,24 DVR90. Består af A1 og A2 samt A4 og A5. A4 ses som det øverste lag på T2. Det er måske ækvivalent til A1, men har en anden nedbrydningsgrad, men er mere sandet med få dyreknogeter.

A5 ses som en nedgravning i nordvendt profil med en sandet struktur. Der er kulturlag blandet med gult sand og der ses flere teglbrokker (tagtegl og gule munkesten) og mange sten. Der ses altså de samme komponenter som A3, men formentlig ikke samme anlæg. Det tolkes som en nedgravning i voldgravsfyldet.

Fig. 2: Nordvendt profil A1, A2, A4 og A5, SFN. Fyld i voldgraven. Til højre ses den østvendte profil, T3

Fig. 3: Østvendt profil A1, A2, A4 og A6, SFØ. Øverst ses 4 sten (en del af A6). Ved nedbrydningen af profilen blev disse sten fjernet og umiddelbart vest for fremkom flere i samme niveau.

Undergrundskoten ligger i 1,21 DVR90 (fig. 3 og 4). Over A1 i denne profil ligger 4 sten med en diameter på 28-31 cm (A6). Det var ikke helt tydeligt i begyndelsen om det var lagt ned tilfældigt eller om det var meningen. Efter nedbrydningen af profilen, hvor stenene blev fjernet, var det tydeligt at det formentlig er meningen, da der fremkom endnu flere sten (fig. 4). Stenene vest for var endnu større end de forreste med ret stor forskel med en diameter på helt op til 90 cm.

Måske er der tale om spor efter en kælder, som der er tale om i A6, selvom den ikke ligger ud til gaden som man ellers ser i renæssancen (ÅHM4158). Men det kan også ses som syld, der bærer et bindingsværkshus. I al fald bliver der efter opfyldningen bebyggelse ovenpå.

Fig 4: Sten, måske renæssancekælder, T4, A6, SFØ. Det er formentlig en kælder, selvom den ikke ligger ud til gaden som man ellers ser i renæssancen

Sammenfatning og perspektivering

Selve anlægget må stadig være usikkert. Opfyldet i voldgraven består af organisk affald og byggeaffald, og hvis der er tale om en voldgrav må den lige umiddelbart syd for udgravningsfeltet slå et 90° sving mod vest, hvor den skal mødes med Peder Barkes Å.

Der er dog ingen tegn på, at der har været andet end stillestående vand i volden, hvis der overhovedet har været noget. Derfor må det også udelukkes, at anlægget er brugt til møllebrug eller klosterbrug, hvor man har været afhængig af vand med en strøm. Hvis der er tale om en mølle skal vandet også have et sted at rende hen, og det må betyde, at der har været forbindelse til Peder Barkes Å.

Det kan med sikkerhed siges, at kirken har været der først, og det giver ingen mening, at volden skulle styre lige mod kirken. Derfor bliver den enten nødt til at svinge eller stoppe. Ingen af delene kunne i feltets udbredelse konstateres. Der har formentlig stået stillestående vand i voldgraven eller intet vand overhovedet. Grænsen mellem undergrund og A2 er så fin og uden tydelige horisonter at det næsten ikke kan have været vand til at rådne til organiske opfyld

Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende oversigtsværker.

ÅHM3469R02 Beretning, s. 1.

Danmarks Riges Breve, 1361. 31. december, side 92 (red. F. Blatt 1969).

B. Springborg, S.B. Møller & J. Ørnbjerg: Aalborg 1300-1662. By, slot og befæstning. *Aalborgbogen 2013*, s. 39ff..

Udgravningsdata

Bredegade 4, Aalborg

- Nordjyske Museer jnr. ÅHM7819
- Udgravningsperiode: 22. februar-3. marts 2022
- Fund & Fortidsminder: 120516-21
- Slots- og Kulturstyrelsen jnr. 22/0185
- Bygherre: Wagner Ejendomme
- Undersøgt areal: 22,5 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Arkæologer Kirstine Schrøder Hansen
 - Christian Klinge
 - Christian Vrængmose

Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Nordjyske Museer, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg